

Plukovník František Brátka,

plukovník Josef Kepka

Problémy vojenské vědy

Pro studium problémů války a ozbrojeného zápasu vymezíme nejdříve tento metodologický přístup:

Každý jev nebo souhrn jevů (např. válka, ozbrojený zápas) lze přiřadit určitému systému, jako komplexu vzájemně se ovlivňujících prvků (podsystemů — systémů nižšího řádu).

Objektivní skutečnost tvoří tudíž systémy. Systém, jako vymezená část objektivní skutečnosti, je dán svou materiální podstatou a množinou stavů, v nichž se může nacházet. Přejít z jednoho stavu do druhého je důsledkem nějakého působení.

Takové působení, může být látkové, energetické nebo, a to je typické pro společenské systémy, informační. Nechceme rozebírat velmi složitou otázku, co je informace. Pro naše úvahy se spokojíme s pracovní definicí, že ve společenských systémech budeme považovat za informaci jakékoli sdělení, které je signálem pro změnu stavů chování v hmotných objektech vřazených do společenských systémů. Jakékoli systémy, tj. i společenské systémy, jsou informačně uzavřené, tj. reagují jen na takové informační podněty, které mohou způsobit změnu stavu chování jejich materiální podstaty.

VÁLKA

Válka je složitý sociální, společenský jev, který vznikl na určitém stupni vývoje lidské společnosti.

Cílem války je dosáhnout politických cílů, které si vytyčily bojující strany — cílů, kterých nelze dosáhnout mírovými prostředky, ale jedině násilím.

Válka je tudíž pokračováním politiky násilnými prostředky.

Válka je proto součástí celku a tím je politika. Válka nikdy nevznikla náhle, ale vychází vždy z daných společenských a politických poměrů. Každá doba měla tedy své války, protože měla své vymezující politické podmínky.

Když Clausewitz definoval válku jako pokračování politiky, byla pro něho hybnou silou války jen politika a především zahraniční politika. V tehdejší době úloha ekonomiky nebyla ještě plně objasněna v životě společnosti, nebylo známo, že zahraniční politika je odrazem vnitřní politiky a že politika je výrazem ekonomiky — a to hlavně: nebyla známa třídní podstata politiky.

Válka není jen politický, ale ekonomický a hlavně třídní jev, dotýkající se v současné době celé společnosti. Teze, že "soudobá válka" (v této úvaze je myšlena válka světová mezi táborem socialismu

a imperialismu) je zabezpečována a vedena všemi materiálními, vědeckými a lidskými zdroji státu (koalice států), je verifikována posledními světovými válkami.

Tato teze při aplikaci vpředu uvedených metodologických hypotéz nás opravňuje k závěru, že systém, který soudobou válku vede, je stát (koalice států) a nikoli, jak někdy bylo tradováno, jen ozbrojená síla státu (armáda).

Pokládáme proto za správný názor, vyslovený v „Marxismu-leninismu o válce a armádě“¹⁾: „Válka se neomezuje pouze na ozbrojený zápas. Válka zahrnuje také ekonomické, diplomatické, ideologické a jiné formy boje. Vedou je státy i v mírové době, avšak za války jsou zaměřeny především na zajištění vítězného průběhu a výsledku ozbrojeného zápasu.“

Mohli bychom uvést řadu obdobných názorů vojenských teoretiků, které potvrzují tezi, že pojem válka nelze ztotožnit jen s pojmem ozbrojený zápas — i když ozbrojený zápas je nezbytným atributem války.²⁾

Válka, posuzována z jevového projevu, je souhrnem různých zápasů, konfliktů mezi různými systémy (institucemi) států (koalic), které vedou válku, řízených centrálně státem (koalicí).

Válka je tudíž širší než ozbrojený zápas, protože i systém, který válku vede, je širší než systém ozbrojených sil.

Systém — stát — ve vztahu k válce se projevuje přípravou státu k válce, činností státu v průběhu války, činností státu po válce. Příprava státu k válce se v podstatě týká všech oblastí činnosti ve společnosti, pro něž byly vytvořeny společenské instituce jako společenské systémy. Netýká se jen přípravy systému ozbrojených sil, ale zejména ekonomiky a všech systémů, které vytvářejí materiální základnu i nadstavbu společnosti. Plánovaná opatření v jednotlivých oblastech činnosti státu musí vycházet z reálné představy o charakteru možné války, z jejího logického modelu. Tato opatření musí být zaměřena zejména na oblasti, které ve válce nabývají ve vztahu k nepříteli souborový charakter. Jsou to vedle politiky ekonomika, diplomacie, ideologie, věda a technika a jiné.

Je třeba zdůvodnit, že zahájením války není odstraněna politika, nýbrž že i nadále působí, i když v jiné rovině. Válka není ve všem totožná s politikou.

Politice zůstává i za války řídicí funkce ve státech. Z této funkce vyplývá, že politika musí využít všech forem působení, všech druhů zápasu k dosažení cílů války v nejkratší době. Válku nelze zužovat jen a jen na ničení, tj. na ozbrojený zápas, který sám o sobě není cílem, ale jen prostředkem k vítězství, které umožňuje realizovat politický cíl války. Proto politika musí působit na zvyšování a efektivní využívání všech faktorů, které zvyšují vlastní válečný potenciál a na druhé straně snižují válečný potenciál nepřítelů.

Je prokázáno, že zkvalitnění jakékoli praktické činnosti nelze dosáhnout bez rozvíjení adekvátní teorie. Úloha teorie není jen v popisování a vysvětlování jevů, ale hlavním úkolem je být předvojem praxe. Význam vědeckých teorií, vznikajících právě na „rozhraní“ věd, umožnil nový pohled na poslání vědy, jak jej přinesla vědeckotechnická revoluce.

Proto, chceme-li poznat válku v její komplexnosti, v jejím pohybovém vývoji je nutné konstituovat dílčí teorie základních činností, které se ve válce projevují.

Za takové základní teorie, vedle teorie ozbrojeného zápasu, pokládáme:

1. teorii politického zápasu,
2. teorii ekonomického zápasu,
3. teorii ideologického zápasu,
4. teorii vědeckotechnického zápasu.

Domníváme se, že jediné syntéza závěrů těchto teorií je s to dát odpověď na základní otázky o charakteru příští možné války a odhalit její nejobecnější zákonitosti.

Odpověď na tyto otázky nemůže podle našeho názoru dát jen vojenská věda ve svém tradičním pojmání, ale nově konstituovaná věda o válce.

Je samozřejmé, že nejsložitější společenský jev — válka — se nedá postihnout vyčerpávajícím způsobem pouze některými vědními disciplínami. Pokud však tyto disciplíny odrážejí současnou podstatu války, mohou se stát vhodným východiskem pro další její podrobné exaktní zkoumání. Probíhající změny v celkovém reálném systému války si vynutí jak integraci příslušných disciplín, tak i popřípadě vznik nových vědních oborů.

Věda o válce by byla syntetizujícím oborem, který by zkoumal zákonitosti válek v abstraktní rovině.

Úkolem vědy o válce jako syntetizující vědní oblasti by mělo být vypracování modelu možné budoucí války s využitím vědeckých metod.

Protože neexistuje taková věda, neexistuje ani takový model — a pokud

1) Naše vojsko, 1962, str. 36.

2) Generál Talenský, Vojennaja mysl č. 1/1959, plukovník H. Garejev, Vojen-tvi, str. 281/1960, generál Lomov, Vojenství, str. 376/1960

existuje, je odvozen ze zobecnění poznatků o dosavadních válkách, které však dávají k dispozici obecné zákony a zákonitosti, které rozhodně mohou platit pro války stejného typu, ale pravděpodobně jich lze využít jen zčásti pro válku zásadně nové kvality, jíž by bezesporu příští světová válka byla. Jinými slovy: co až dosud dává k dispozici dosavadní vojenská věda, týká se převážně charakteru ozbrojeného zápasu a ne války jako složitě činnosti ve státě při přípravě a vedení války.

To ve svých důsledcích vede k tomu, že jsou nejrůznější názory na obsah příští možné války.³⁾

Zdůrazňujeme, že válka nikdy nebyla a nebude nahodilým historickým jevem. Válka zraje v lůně politiky, má své přípravné období, své zahájení a svůj konec.

Válka má svůj cíl a to cíl veskrze politický.

Zřeknout se války znamená zřeknout se politických cílů, které je třeba prosazovat násilím. To mohou udělat jen státy se socialistickým společenským zřízením, které jsou přesvědčeny, že objektivní vývoj lidské společnosti spěje k socialismu. Těžko to však lze očekávat od imperialistů, kteří se snaží zabránit tomuto vývoji.

Politika není jen plod subjektivní libovůle státníků, nýbrž objektivní historický společenský proces, v němž činnost politiků není jistě bez významu.

K válkám nedochází však v důsledku chyb státníků, vlád a politiků, ale války jsou důsledkem celkové politiky států (koalic států). Války mají třídní podstatu a proto nelze podceňovat význam působení na lidové masy v boji proti imperialistické válce. Také nelze klást rovnítko mezi riziko náhodného rozpoutání války v současné době a náhodného vzniku války vůbec. Agresor si vždy může najít záminku k válce, i kdyby ji uměle vykonstruoval.

Skutečnost je taková, že hodnota politických cílů, kterých mělo být ve válkách dosaženo, se v průběhu historie lidské společnosti měnila. Od konkrétních ekonomických cílů ve válce, které měly přinést konkrétní zisky (území, obydlí, reparační), se jeví posun až k ideologickým cílům, k úplné likvidaci společen-

ského řádu protivníka i za cenu, že válka konkrétní zisk nepřinese. Imperialisté by se neobávali zatížit své křesťanské svědomí přeměnou socialistického tábora v poušť, v jeho úplnou likvidaci — i s vědomím, že by to nemuselo přinést přímý zisk.

Za současného stavu ve světě nelze vyloučit možnost třetí světové války. A nemůžeme-li ji vyloučit, musíme ji i připustit.

Taková válka by rozhodně nebyla nepolitickým konfliktem, čistým ozbrojeným násilím bez politického obsahu. Nebyla by jen ničivým elementem bez politického cíle. Naopak, rozhodnost politických cílů v takové válce by jí vtiskla charakter totální, absolutní války.

Protože dosud k takové válce nedošlo, není zásluhou imperialismu, ale zásluhou toho, že mohutné prostředky ničení jsou v rukou socialistických států, v rukou mírové politiky.

Změny v prostředcích vedení války nemohou sice nic změnit na její obecné podstatě. Podstatně se však změnil charakter války a formy funkce státních institucí při přípravě války a při jejím vedení.

Bude-li či nebude-li třetí světová válka — o tom se rozhoduje dnes v politické sféře a proto vystupuje do popředí význam studia zákonitostí příští války.

Existují názory, že tuto funkci u nás plní historický materialismus nebo učení marxismu-leninismu o válce.

Například generál Suško píše:⁴⁾ „Válka je pokračování politiky — zákony války jako sociálního jevu jsou předmětem historického materialismu.“

Je možné souhlasit s tím, že historický materialismus může odhalit dialektiku války — obecným postižením spojitosti politiky s třídním bojem vůbec, ale není schopen řešit celou speciální problematiku soudobé války.

V etapě, kdy otázky války a míru jsou ústředním problémem, který zajímá celý svět, je třeba otázkám války věnovat zvýšenou pozornost ve vědě. Je třeba podle našeho názoru na vědeckém podkladě rozpracovat jednotlivé teorie vědy o válce jako metodologie praxe války.

Věda o válce by zahrnovala ve svém rozsahu výsledky všech věd, které nějakým způsobem řeší otázky války, byla by syntetizující vědou. Téměř stejnou měrou by se tato věda prolínala s vědami společenskými, přírodními a technickými.

Její předmětem by bylo nejen studium zákonitostí války jako společenské-

3) Např. Rudé právo ze 14. 12. 1962, Wolf Graf von Baulis (Wehrwissenschaftliche Rundschau č. 7/32), generál Raffaelli Cacavale (Rivista Militare, únor 1964), R. Canstein (Wirtschaftliche Rundschau č. 9/65), Raymond Aron (Le grand débat), J. F. C. Fuller (Die ertautete Kunst Krieg zu führen (Köln 1964), Vojenská strategie (NV — Praha 1963)

4) Vojennaja mysl 1/1966

ho jevu, ale i určení charakteru a všech způsobů a forem vedení příští války a vypracování teorií jako metodologií všech činností ve státě v souborových situacích války, a to po všech stránkách lidské činnosti.

Široký předmět války nemůže být podle našeho názoru důvodem k zavržení potřeby takovou vědu vybudovat.

Vojenská věda v dosavadním pojetí se jen přibližila k povaze studovaného objektu, tj. modelu války nové kvality. Omezovala se převážně na zákonitosti ozbrojeného zápasu, který je sice nejdůležitějším prostředkem války, nezbytným jejím atributem, ale nevyčerpává její úplný obsah a rozsah.

V závěru této části zdůrazňujeme, že jsme nechtěli a také nemohli definitivně vyřešit celou problematiku, ale chtěli jsme svým způsobem vyjádřit potřebu integrujícího přístupu ke studiu složité problematiky války. Je pochopitelné, že dílčí problémy jsou řešeny v dosavadní praxi

tematizací společenských, přírodních, technických i lékařských věd válkou. Je to např. sociologie války, válečná ekonomika, vojenská psychologie, marxistickoleninské učení o válce, vojenská věda aj. Všechny tyto vědní obory se nějakým způsobem podílejí na tvorbě celkového branného potenciálu státu, který je skladbou nejrůznějších potenciálů, z nichž nejdůležitější jsou: vojenský, ekonomický, vědeckotechnický a politický. Co ovšem podle našeho názoru dosud chybělo, byl jednotný přístup ke zkoumání celé problematiky. Není náhodou, že v současné době se ve všech státech usilovně řeší otázky jednotného branného systému, vycházejícího z jednotně chápáné teorie branné politiky. Nejde o to, aby věda, která by měla zkoumat širokou problematiku války, se nazývala vědou o válce. Může to být třeba teorie branného systému či teorie branné politiky. Jde však především o jednotný, syntetizující přístup k řešení této problematiky.

OZBROJENÝ ZÁPAS

K vedení ozbrojeného zápasu je ve státě vytvořen zvláštní společenský orgán, systém ozbrojených sil.

Studiem zákonitostí výstavby systému ozbrojených sil, jejich příprav k ozbrojenému zápasu a jeho vedení, se zabývá vojenská věda.

Vrátíme-li se k pracovnímu metodologickému postupu, uvedenému v předcházející části, můžeme vojenskou vědu definovat nejobecněji jako vědu o systému ozbrojených sil a jeho fungování.

Dosavadní klasifikace a definice vojenské vědy nevyhovuje.

Za prvé: Vojenská věda nemůže být vědou o válce, ale vědou o ozbrojeném zápasu a jeho podílu na válce. Je možné souhlasit s názorem generála Suškova, že „předmětem vojenské vědy jako speciální vědy je ozbrojený zápas, zákony, principy a pravidla jeho vedení“.⁵⁾

Za druhé: Dělení vojenské vědy na obecnou teorii vojenské vědy, teorii vojenského umění, vojenskohistorickou vědu, teorii výcviku a výchovy, vojenskou administrativu, vojenskou geografii a vojenskotechnické vědy se zdá nelogické a dnešním měřítkům na klasifikaci vědy neodpovídající.⁶⁾

Např. ani název „vojenské umění“ již neodpovídá současnému stavu zvědeckosti, exaktizaci a nutnosti dalšího intenzivního

posilování vlivu vědy v této oblasti. „Vojenské umění“ se vyvinulo z původního „válečného umění“, které platilo zřejmě v době, kdy bitvou se řešila celá válka bez podstatného vlivu vědy. Narůstáním složitosti války vznikla i složitější teorie „vojenského umění“. Pojem vojenské umění však stále zahrnoval teorii i praxi, složky subjektivní i objektivní, vědecké, racionální, nevědecké, neracionální.

Zdá se proto účelné vyvodit klasifikaci vojenské vědy z přístupu k ozbrojenému zápasu, jako jevu určité části objektivní skutečnosti, jako systému.

Ozbrojený zápas se jeví jako činnost systému ozbrojených sil. Tento systém je uměle vytvořený. Proto pro tvorbu takového systému je primárním faktorem cíl, který má systém plnit. Takovým cílem ozbrojených sil je:

- ničit obdobný systém nepřítele v průběhu ozbrojeného zápasu;
- dezorganizovat nepřítele a zbavit ho možnosti organizovaného odporu;
- obsadit území nepřítele.

V průběhu historického vývoje ozbrojeného zápasu, zejména vzhledem k vojenské technice, prostoru a času, ustálily se jako účelové činnosti, vedené ke splnění cíle ozbrojeného zápasu:

- boj — taktická činnost,
- operace — operační činnost,
- vedení války vcelku — strategická činnost.

5) Vojennaja mysl č. 1/1966

6) O sovětské vojenské vědě, NV — 1961, str. 226

Není účelem této úvahy podrobněji rozvádět genezi vzniku těchto činností. Lze však oprávněně předpokládat, že zůstanou naplní ozbrojeného zápasu i v nejbližší perspektivě.

Zvláštní, nový význam ve válce má řešení úkolů ochrany a obrany státního území. Na státním území budou v průběhu války hlavní masy obyvatelstva, příslušné státní, hospodářské, kulturní a jiné instituce, organizace a zařízení, v jejichž zájmu se válka vede. Ozbrojený zápas nevedou přece ozbrojené síly samy pro sebe, kvůli sobě, ale pro stát, jako organizovanou společnost.

V příští válce nebude z hlediska ohrožení rozdíl mezi polem a zápolím. Podle názoru plukovníka Czyżowicze⁷⁾ bude průměrná odolnost státu (státního území) nižší, než odolnost operujících vojsk. Nesmírně narostou ztráty civilního obyvatelstva, které od 2. světové války prudce stoupají. Ve 2. světové válce mělo obyvatelstvo ztráty 29 milionů proti 26 milionům ztrát u vojsk. V korejské válce byly ztráty civilního obyvatelstva již 7,7 milionu proti 1,5 milionu v ozbrojených silách.⁸⁾ A to nešlo o války s použitím jaderných zbraní.

To je závažný fakt, jehož důsledky je nutné promítnout jak do vědy o válce, tak i do teorie ozbrojeného zápasu.

I vítězná válka, v níž by bylo vyhlazeno vlastní obyvatelstvo na státním území, by neměla pro izolovaný stát smysl. Z tohoto hlediska je nutné vytvářet koalice, určovat konkrétní cíle jednotlivým členským státům koalice a centralizovaně řešit složité otázky ochrany a obrany teritoria, jejichž realizace je ekonomicky velmi nákladná a pro menší státy vůbec neúnosná.

Nebudeme dále rozebírat velmi náročné a složité otázky ochrany a obrany teritoria. Zdůrazňujeme však jeden nutný a krajně důležitý závěr: činnost k ochraně a obraně teritoria je kvalitativně nová činnost v soudobém ozbrojeném zápase, která analogicky jako činnosti v ozbrojeném zápase bude mít charakter strategický, operační a taktický.

Jednotlivé činnosti, jak jsme je uvedli, nemohou existovat bez materiálních systémů, které je produkují.

Strategické činnosti odpovídá systém ozbrojených sil jako celku.

Operační činnost produkují systémy ozbrojených sil, uskupené do svazů a vyšších svazů (armád, frontů).

Taktickou činnost produkují systémy nižších řádů, organizačně uskupené do svazků, vševojskových i vojskových útvarů a jednotek.

Činnost k ochraně a obraně teritoria produkuje teritoriální systém ozbrojených sil, který je nutné budovat jako jednotný, centrálně řízený systém. Tomu odpovídá na Západě zdůvodňovaná totální obrana států a její koordinace. Např. Skandinávské země řeší již od r. 1948 modernizaci, těsnou spolupráci a jednotné velení všem složkám obrany teritoria. Vytvářejí se společné štáby armády a civilních složek.

Činnost ozbrojených sil, vzhledem k jejich účelu a prostoru realizace, v systému ozbrojených sil delimituje, a to velmi výrazně své základní podsystémy:

- polní systém ozbrojených sil, který má tendenci přenést co nejdříve ozbrojený zápas na území protivníka;
- teritoriální systém ozbrojených sil, který je vázán na státní území.

Strategie, která je teorií ozbrojeného zápasu jako celku, využívá obou systémů ke splnění cílů, uložených politikou ozbrojeným silám.

Hlavní teorií vojenské vědy je proto strategie, jejíž dílčími teoriemi je teorie operačního umění a taktika, promítané jak do polního, tak i teritoriálního systému ozbrojených sil. Zatímco obsah a formy operačního umění a taktiky v polním systému jsou rozpracovány, chybí jejich aplikace na teritoriální systém.

Hlavním obsahem operačního umění a taktiky v teritoriálním systému ozbrojených sil mohou být problémy protivzdušné obrany teritoria (protiletadlové, protiraketové, protikosmické), problémy protivýsadkové obrany teritoria, OPZHN státního území a jiné, a to na úrovni státu, vojenských okruhů, krajských a vojenských správ.

Jedině teorie, zabývající se výzkumem těchto činností, jsou ryzí teorie vojenské vědy, které nemohou být nahrazeny, nemohou být součástí jiné vědní oblasti nebo být z ní odvozeny. Tyto teorie dělají z vojenské vědy vědu speciální. Jedině tyto teorie jsou s to určit program a cíl, kterého se má v ozbrojeném zápase dosáhnout, jsou s to formulovat objektivní zákony, principy a pravidla ozbrojeného zápasu. Jedině tyto teorie určují předmět vojenské vědy.

Další nezbytné teorie vojenské vědy, které jsou tematizovány těmito teoriemi, jsou ty, které souvisejí s existencí ozbrojených sil jako materiálním systémem:

- teorie výstavby ozbrojených sil;

7) Otázky vojenské teorie, VPA 2/1964

8) Protar č. 3—4/65

- teorie velení, tj. řízení v ozbrojených silách;
- teorie výcviku a výchovy;
- vojenská historie.

Tyto teorie jsou metodologicky spjatý sice s jinými vědními obory, ale funkční poslání ozbrojených sil je modifikuje, tematizuje. Rozvíjet tyto teorie a využívat jich lze jen na základě hlubokých znalostí zákonitostí ozbrojeného zápasu vůbec.

Např. teorie výstavby ozbrojených sil a teorie velení je vojensky tematizovaná věda o řízení, teorie výcviku a výchovy tematizovaná pedagogika, vojenská historie tematizovaná historie.

Jejich úzké sepětí se systémem ozbrojených sil a jeho činností opravňuje považovat je za součást vojenské vědy.

Mimo tyto vědní teorie je nutné, aby vojenská věda pro objektivní poznání a parametrizaci vlastního systému ozbrojených sil a jejich činnost využívala i jiných vědních oborů z oblasti společenských, přírodních a technických věd.

Ozbrojené síly jsou smíšený systém, v němž mimo lidi je mnoho techniky, mnoho složitých technických systémů. Pro parametrizaci takového složitěho systému je nutné konstituovat v armádě kolektiv pracovníků, kteří by je rozvíjeli v podmínkách armády na základě znalostí nejrozličnějších vědních oblastí. Tak půjde např. o vědy lékařské, sociologii, psychologii, jazykovědu a jiné vědní obory společenské, dále o vědní obory přírodních a technických věd. Za tím účelem se v armádě zřizují orgány, ústavy, zařízení, laboratoře nebo se využívá potřebných civilních zařízení, která umožňují aplikaci těchto věd pro potřeby armády. Takové teorie, i když jsou pro potřebu armády nezbytné, nelze považovat za součást vojenské vědy, ale zůstávají součástí vědy, jejíž teorie i metodologie ve výzkumu využívají. Vojenská věda jich jen využívá, zadává jim výzkumné úkoly.

Odvození vztahů a dílčí dělení jednotlivých teorií vojenské vědy lze graficky vyjádřit takto:

Základní teorie vojenské vědy		Strategie		Operační umění		Taktika		
Pomocné teorie vojenské věd	Základní systémy	Ozbrojené síly jako celek	Strategické prostředky		Svazy a vyšší svazy		Vševojskové svazky	
			polní systém	teritoriální systém	polní systém	teritoriální systém	polní systém	teritoriální systém
Teorie výstavby ozbrojených sil Teorie velení Teorie výcviku a výchovy Vojenská historie		Obecná část teorie pomocných vojenských disciplín	Speciální část pomocných vojenských disciplín					

(Obecná část teorie se vytváří i na základě speciálních částí, které se zpětně opírají o obecnou teorii.)

Z této matice lze odvodit další klasifikaci a předmět výzkumu pomocných teorií vojenské vědy.

Např. předmětem obecné části teorie výstavby ozbrojených sil jsou ozbrojené síly jako celek, speciálními částmi teorie výstavby ozbrojených sil je teorie výstavby strategických sil a prostředků polního a teritoriálního systému ozbrojených sil,

dále teorie výstavby svazů, vyšších svazů, vševojskových svazků a útvarů jak polního, tak i teritoriálního systému ozbrojených sil při respektování zásad strategie, operačního umění a taktiky v polním, popřípadě teritoriálním systému ozbrojených sil.

Obdobně je to tak i u ostatních pomocných teorií vojenské vědy.

Strategie v této klasifikaci má v podstatě dva významy: jednak jako teorie, která zkoumá zákonitosti činnosti ozbrojených sil jako celku (polního i teritoriálního systému), jednak jako teorie a praxe fungování systému strategických sil a prostředků polního i teritoriálního systému ozbrojených sil (strategické letectvo, strategická raketová vojska, strategický průzkum, PVOS aj.).

Dnes není strategie jen „užití boje k účelům války“, jak mohl ještě více jak před 100 lety konstatovat Clausewitz.⁹⁾ Těžiště strategické činnosti se přeneslo z přímého řízení ozbrojených sil jako celku na přímé řízení strategických druhů vojsk.

Strategie je spjatá s politikou, protože ničení, které může realizovat řádově v době desítek minut, byl mělo katastrofální důsledky pro lidstvo v celosvětovém měřítku.

K rozpracování vojenské problematiky strategie plně využívá závěrů z jiných vědních oblastí (přírodních, technických a společenských) a na druhé straně klade na ně požadavky.

Z dosavadních úvah lze vyvodit:

— vojenská věda je speciální věda, která zkoumá objektivní zákonitosti ozbrojeného zápasu;

— vedoucí teorií vojenské vědy je strategie, které jsou podřízeny:

- a) operační umění,
- b) taktika;

— předmětem strategie je jednak studium zákonitostí přípravy a vedení války ozbrojenými silami a jednak studium otázek výstavby a fungování ozbrojených sil jako celku a zvláště strategických druhů vojsk, polního a teritoriálního systému ozbrojených sil;

— operační umění zkoumá výstavbu a fungování svazů a vyšších svazů jako vojenských podsystemů druhého řádu (v polním i teritoriálním systému);

— taktika se zabývá studiem zákonitostí výstavby a fungování svazků a útvarů (vojskových i vševojskových) jako podsystemů ozbrojených sil třetího řádu (v polním i teritoriálním systému ozbrojených sil);

— další vědní disciplíny vojenské vědy jsou

- a) teorie výstavby ozbrojených sil,
- b) teorie velení,
- c) teorie výchovy a výcviku,
- d) vojenská historie.

Tyto vědní disciplíny vojenské vědy k poznání systému svého zkoumání, tj. ozbrojených sil, využívají vědních teorií z jiných vědních oblastí (společenských, přírodních a technických). K jejich aplikaci se zřizují v ozbrojených silách orgány, pracoviště, ústavy, zařízení a laboratoře, které obecné vědní disciplíny rozpracovávají v podmínkách armády. Vojenská věda se nesmí ve vlastním zájmu od těchto teorií distancovat, neboť by ustrnula.